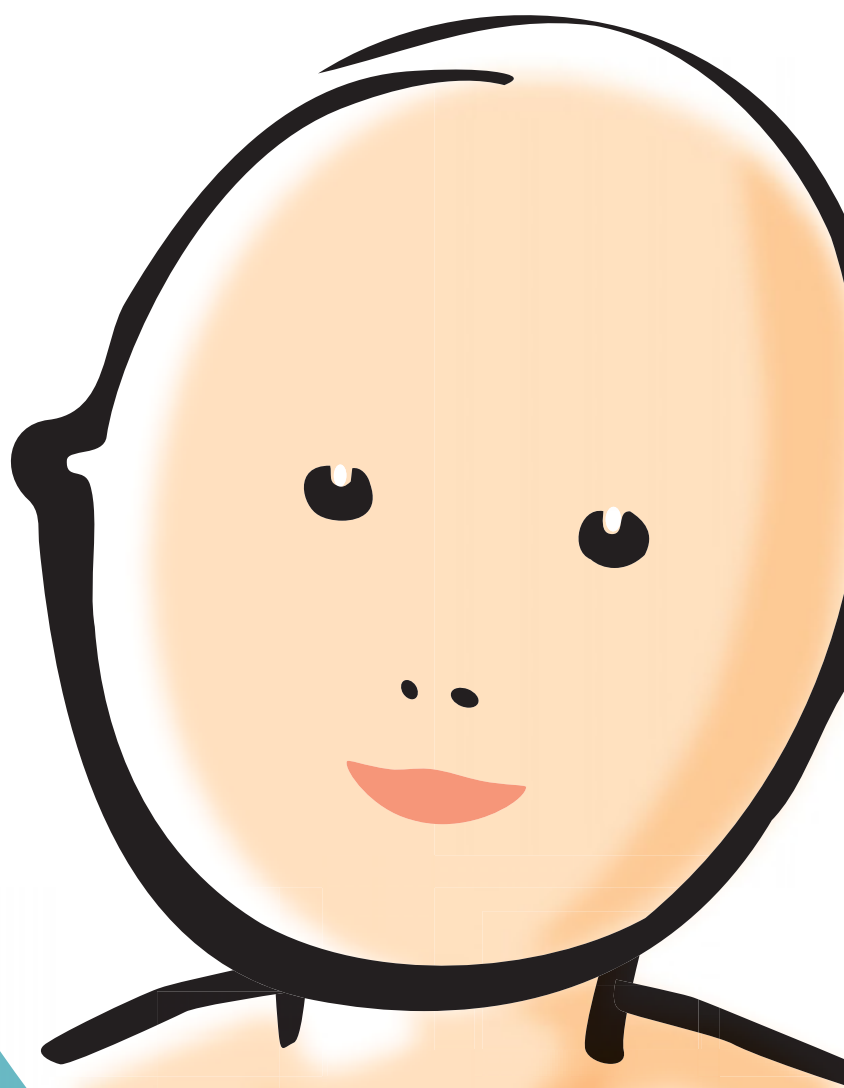

Spedkost 6 måneder

Landsomfattende kostholdsundersøkelse
blant spedbarn i Norge

Spedkost 6 måneder

Landsomfattende kostholdsundersøkelse
blant spedbarn i Norge

Forfatter:
Britt Lande

 Sosial- og helsedirektoratet

SNT

**Statens
næringsmiddeltilsyn**
Norwegian Food Control Authority

INSTITUTT FOR ERNÆRINGSFORSKNING
INSTITUTTGRUPPE FOR MEDISINSKE BASALFAG
UNIVERSITETET I OSLO

Forord

De første landsomfattende kostholdsundersøkelsene blant sped- og småbarn i Norge ble gjennomført i 1998-99 (Spedkost og Småbarnskost). Kostholdet til 6, 12 og 24 måneder gamle barn er undersøkt.

Undersøkelsene er gjennomført av Sosial- og helsedirektoratet (tidligere Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet) i samarbeid med Statens næringsmiddeltilsyn, Institutt for ernæringsforskning ved Universitetet i Oslo og Statistisk sentralbyrå. Norges forskningsråd støtter prosjektet i 2000-2002 ved et doktorgradsstipend. Undersøkelsene inngår som en del av systemet for kartlegging av kostholdet i den norske befolkningen.

I denne rapporten presenteres hovedresultater fra undersøkelsen blant 6 måneder gamle barn. Resultatene fra Spedkostundersøkelsen blant 12 måneder gamle barn og Småbarnskostundersøkelsen blant 24 måneder gamle barn vil presenteres i egne rapporter.

Rapporten er utarbeidet av Britt Lande, Sosial- og helsedirektoratet (SHdir), avdeling for ernæring. Lars Johansson fra SHdir, avdeling for ernæring, Lene Frost Andersen og Kerstin Trygg fra Institutt for ernæringsforskning ved Universitetet i Oslo (UiO), Anne Bærug fra Nasjonalt ammesenter, Kari Lund-Larsen fra Statens næringsmiddeltilsyn og Marit Veierød fra Seksjon for medisinsk statistikk, UiO har bidratt med verdifulle kommentarer.

Takk til barn og foreldre som deltok i Spedkost. Takk til landets helsestasjoner og til prosjektgruppen for Spedkost bestående av Lene Frost Andersen, Kerstin Trygg, Anne Bærug, Kari Lund-Larsen og Britt Lande. Anne Bærug i samarbeid med Lene Frost Andersen utarbeidet forslag til Spedkost og Småbarnskost som ble pilotert og som i stor grad ligger til grunn for undersøkelsene.

Oslo, 2003

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
Divisjonsdirektør

Arnhild Haga Rimestad
Avdelingsdirektør

Innhold

Sammendrag	5
Innledning	7
Formål	7
Anbefalinger for spedbarnsemæring	7
Utvalg og metode	9
Utvalg	9
Design	9
Metode	10
Data-analyser	11
Resultater	12
Beskrivelse av utvalget	12
Amming	12
Introduksjonstidspunkt for tilleggskost/fast føde	13
Tilleggskost/fast føde ved 6 måneders alder	13
Tran/vitamin- og mineraltilskudd	14
Ulikheter i amme- og kostvaner	15
Matvarer som unngås	16
Problemer i forhold til spising/mat	16
Kanaler for informasjon og vurdering av informasjonen	16
Oppsummering	17
Litteratur	18
Oversikt over tabeller	19
Tabeller	22
Spørreskjemaet	42

Sammendrag

Den landsomfattende kostholdsundersøkelsen Spedkost blant 6 måneder gamle barn viste at en stor andel av spedbarna hadde amme- og kostvaner som var i tråd med anbefalingene for spedbarnsernæring. De fleste av spedbarna (80%) fikk fortsatt morsmelk ved 6 måneders alder og kun 1% hadde aldri fått morsmelk. Mange ble fullammet de første 3 månedene, men fullammingsperioden var for mange kortere enn anbefalt. Ved 4 måneders alder ble under halvparten (44%) fullammet, og 21% var blitt introdusert til fast føde før 4 måneders alder. Ved 6 måneders alder fikk de fleste av spedbarna grøt og over halvparten fikk middagsmat. De fleste av spedbarna som ikke fikk morsmelk ved 6 måneders alder, fikk morsmelkerstatning framfor kumelk som drikke. Bruken av tran eller annet vitamin D-tilskudd var utbredt ved 6 måneders alder. Det var forskjeller i spedbarnas kostvaner, bl.a. mellom gutter og jenter og mellom ammede og ikke ammede barn, og etter andre bakgrunnsvariable, som mors alder og utdanning.

Andelen som kun fikk morsmelk (fullammede) var 90% ved 4 ukers alder, 44% ved 4 måneders alder og 7% ved 6 måneders alder. Andelen som totalt sett fikk morsmelk var 96% ved 4 ukers alder, 85% ved 4 måneders alder og 80% ved 6 måneders alder. Gjennomsnittlig ammefrekvens ved 6 måneders alder var 6.5 ganger per døgn. Tjueen prosent av spedbarna var blitt introdusert til fast føde før 4 måneders alder, og ved 6 måneders alder fikk de fleste fast føde.

Ved 6 måneders alder var det 36% av spedbarna som fikk morsmelkerstatning som drikke. Kumelk ble i liten grad gitt som drikke eller brukt ved tilberedning av grøt. Ni prosent av spedbarna fikk yoghurt daglig eller ukentlig. Nitti prosent av spedbarna spiste grøt ved 6 måneders alder. Gjennomsnittlig antall grøtmåltider var 1.7 per dag blant de som fikk grøt. De fleste (87%) fikk industriframstilt grøt og få (4%) fikk hjemmelaget grøt. Middagsmat, som mos av poteter, grønnsaker, kjøtt eller fisk, ble spist av 63% av spedbarna, i gjennomsnitt ca. 1 gang per dag. Kjøtt og grønnsaker/potet var den vanligste typen middagsmat. Kun en liten andel (3%) fikk fisk daglig eller ukentlig. Samlet sett fikk 44% middagsmat på glass, og 35% fikk hjemmelaget middag. Frukt og bær ble spist daglig eller ukentlig av noe over halvparten (54%) av spedbarna, gjennomsnittlig i underkant av 1 gang per dag. Førtito prosent av spedbarna drakk vann daglig eller ukentlig, i gjennomsnitt drøyt 1 gang per dag, og saft ble drukket av 29%, i underkant av 1 gang per dag. Åtti prosent av spedbarna fikk tran eller annet vitamin D-tilskudd daglig eller ukentlig, i gjennomsnitt 1 gang per dag. Tran ble gitt til noe over halvparten (55%) og var det vanligste vitamin D-tilskuddet ved 6 måneders alder.

Det var forskjeller i amme- og kostvaner i ulike undergrupper. Det var høyere andeler jenter enn gutter som ble fullammet mellom 3 og 5 måneders alder. Ved 6 måneders alder var det høyere andel gutter enn jenter som fikk kjøtt og grønnsaker/potet og frukt og bær daglig eller ukentlig. Det var i liten grad forskjeller mellom jenter og gutter i hvor ofte de fikk ulike matvarer. Sammen-

ligning mellom de spedbarna som ble delvis ammet og de som ikke ble ammet ved 6 måneders alder viste forskjeller i kostvaner ved 6 måneders alder, bl.a. var det høyere andeler av de ikke ammede som brukte ulike matvarer. Det var også forskjeller i amme- og kostvaner bl.a. etter mors alder, utdanning og røyking, antall barn mor hadde, bostedstype og barnets fødselsvekt.

Noe under halvparten oppga at en eller flere matvarer ble unngått gitt til spedbarnet fordi man var redd det kunne reagere med allergi/intoleranse.

De fleste hadde fått svært nyttig/nyttig informasjon om amming og spedbarnsernæring fra helsestasjonen og fra føde-/barselavdelingen. Andre viktige informasjonskilder var familie/kjente og informasjonsmateriell. Drøyt halvparten ønsket mer informasjon, særlig i forhold til introduksjon av fast føde, hvordan lage spedbarnsmaten selv og om matvareallergi/-intoleranse.

Kostholdet er undersøkt ved hjelp av et spørreskjema til barnets foreldre/foresatte. Utvalget var på 3000 spedbarn, og utfylt skjema ble sendt inn for 2383 spedbarn. Deltakelsesprosenten var høy (80%), og utvalget vurderes som representativt for 6 måneder gamle spedbarn i Norge.

Undersøkelsen er gjennomført av Sosial- og helsedirektoratet (tidligere Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet) i samarbeid med Statens næringsmiddeltilsyn, Institutt for ernæringsforskning ved Universitetet i Oslo og Statistisk sentralbyrå. Undersøkelsen inngår som en del av systemet for kartlegging av kostholdet i den norske befolkningen.

Innledning

Sped- og småbarnstiden er preget av rask vekst og utvikling, og et godt kosthold i denne perioden er av grunnleggende betydning for barnets helsetilstand. Vekst- og ernæringsforhold i tidlige barneår kan dessuten ha betydning for sykkelighet og dødelighet senere i livet.

Kunnskap om hva sped- og småbarna spiser er av stor betydning for å kunne vurdere ernæringsssituasjonen for denne gruppen her i landet, og for oppfølging og evaluering av ernæringspolitiske tiltak og utforming av strategier for å forebygge ernæringsrelaterede helseproblemer blant barn.

Formål

I Spedkost er kostholdet til 6 og 12 måneder gamle barn undersøkt. I Småbarnskost er kostholdet til 24 måneder gamle barn undersøkt.

Hovedmålet med Spedkost og Småbarnskost var å øke kunnskapen om kostholdet til sped- og småbarn i Norge for å få et bedre grunnlag for å gi råd om kosthold og forebygge kostholdsrelaterede helseproblemer i denne aldersgruppen. Et delmål var å utvikle og utprøve en metode i forhold til å undersøke amme- og kostvaner blant sped- og småbarn i landsomfattende undersøkelser. Kostholdsundersøkelsene skulle fremskaffe data som ga grunnlag for:

- å beskrive kostvaner
- å vurdere den ernæringsmessige kvaliteten
- å vurdere om kostholdsvanene er i tråd med de anbefalinger som blir gitt
- å vurdere faktorer som forklarer forskjeller i kostholdet
- å skaffe oversikt over innholdet av fremmedstoffer i kostholdet
- å bidra til at det blir etablert et system for å kunne følge kostholdsutviklingen over tid.

Anbefalinger for spedbarnsernæring

For å vurdere spedbarnas kostvaner relateres resultatene til de anbefalinger for spedbarnsernæring som gis. Da Spedkostundersøkelsen blant 6 måneder gamle barn pågikk i 1998, var hovedpunktene i anbefalingene for spedbarnsernæring (1) følgende;

- spedbarn bør, hvis mulig, få morsmelk som den eneste næringen de første 4-6 måneder, og sammen med annen ernæring hele det første leveåret
- spedbarn som ikke får morsmelk, bør hovedsakelig få morsmelkerstatning de første 10-12 måneder
- fast føde bør introduseres gradvis ved 4-6 måneders alder
- vitamin D-tilskudd (10 mikrogram vitamin D/dag), fortrinnsvis som tran fra 4 ukers alder.

I 2001 ble anbefalingene for spedbarnsernæring revidert (2), og morsmelk som eneste næring i de første 6 måneder blir nå anbefalt.

I denne rapporten presenteres hovedresultater for undersøkelsen blant 6 måneder gamle barn. Resultater fra undersøkelsen vil også publiseres i form av vitenskapelige artikler. Her vil resultatene diskuteres og knyttes til annen litteratur om emnet.

Utvalg og metode

Utvalg

Et landsomfattende utvalg på 3000 spedbarn ble etablert av Statistisk sentralbyrå (SSB) (3). Utvalget inkluderte alle spedbarn som ble født i Norge i en 3-ukersperiode fra 27. april til 17. mai 1998 av mødre født i Norge eller andre skandinaviske land. Hvis barnet var tvilling eller trilling, skulle bare ett av barna (det eldste) være med. Utvalget besto av 1589 gutter (53%) og 1411 jenter (47%).

Det ble antatt at kostholdet til spedbarn født i april-mai i stor grad er likt kostholdet til spedbarn født andre tider av året. Barn av mødre født i land utenom Skandinavia ble ikke inkludert fordi det ble vurdert at egne undersøkelser var nødvendig for å beskrive kostholdet i disse gruppene.

Regional komite for medisinsk forskningsetikk, helseregion II ga sin tilsutning til undersøkelsen, og skriftlig samtykke ble gitt fra foreldrene.

Design

Datainnsamlingen ble gjennomført i oktober-desember 1998. Barnets mor mottok en invitasjon og et spørreskjema i posten ca. 2 uker før barnet ble 6 måneder gammelt. Barnets mor, far eller annen omsorgsperson ble bedt om å fylle ut spørreskjemaet så nært opp til barnets 6-månedersdag som mulig. Foreldrene ble bedt om å ta med spørreskjemaet til 6-månederskontrollen på helsestasjonen for å få data om barnets vekt og lengde i skjemaet. Ferdig utfylt spørreskjema skulle returneres i en frankert svarkonvolutt. Alle fikk en kombinert påminning/takk. Det ble sendt ut én puring med spørreskjemaet vedlagt. De som ikke hadde fylt ut opplysninger om vekt og lengde, ble tilskrevet for å få påført disse dataene på eget ark. De som returnerte spørreskjemaet i utfylt stand, var med i en trekning av 5 gavekort á kr 2000.

Alle landets helsestasjoner fikk i forkant av undersøkelsen brev med informasjon om Spedkost. De fikk spørreskjemaet til orientering og en plakat om Spedkost til å henge opp på helsestasjonen som påminning og motivasjon til foreldrene. Helsestasjonene ble bedt om å måle vekt og lengde på barna ved 6-månederskontrollen og å føre disse opplysningene inn i skjemaene, sammen med opplysninger om barnas vekt og lengde ved fødsel. De ble også bedt om å delta som støtte-spillere i arbeidet for å motivere foreldrene til deltakelse.

SSB hadde hovedansvar for etablering av utvalg, utsending og innsamling av spørreskjemaene, optisk lesing av skjemaene og etablering av rådatafiler. Dette er nærmere beskrevet i en egen rapport fra SSB (3).

Metode

Spørreskjemaet

Det ble utviklet et spørreskjema (semi-kvantitativt matvarefrekvensskjema) som skulle beskrive kostholdet ved 6 måneders alder og fra fødsel og opp til 6 måneders alder. Kostholdet ved 6 måneders alder skulle beskrives slik det vanligvis er. Foreldrene skulle prøve å angi et «gjennomsnitt» av barnets kosthold og ha de siste 14 dager i tankene når de fylte ut skjemaet.

Skjemaet ble først testet ut i en pilotstudie blant 53 seks måneder gamle spedbarn, og revidert etter piloten. Det endelige frekvensskjemaet inkluderte 40 spørsmål og var på 12 sider (se s. 42). Skjemaet var delt opp i følgende temaområder:

- Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder
- Bakgrunnsspørsmål om barnet
- Spørsmål om barnets kosthold (inkludert ammespørsmål)
- Spørsmål om tran/vitamin- og mineraltilskudd
- Spørsmål om foreldrenes informasjonskilder, -behov og -ønsker
- Bakgrunnsspørsmål om barnets mor

Spørsmålene om amming ved 6 måneders alder dreide seg om barnet fikk morsmelk og hvor ofte barnet vanligvis fikk morsmelk i løpet av et døgn. Spørsmålene om bruk av fast føde/tilleggskost ved 6 måneders alder omfattet 38 matvarer. Fast føde ble definert som alle andre matvarer enn melk, vann, saft/juice/annen drikke og tran/vitamin- og mineraltilskudd. Fast føde inkluderer velling selv om denne er tyntflytende. Tilleggskost inkluderer fast føde, annen melk enn morsmelk og annen drikke. For hver matvare ble det rapportert hvor ofte (ganger per dag/uke) barnet vanligvis fikk matvaren. Det skulle velges blant 8-9 frekvenser som rangerte fra «aldri/sjeldnere enn ukentlig» til «≥ 5 ganger per dag». For morsmelk-erstatning/annen melk som drikke og industriframstilt grøt, ble både frekvens og mengde rapportert. Bilder av 4 ulike mengder morsmelkerstatning/annen melk og bilder av 6 ulike mengder grøt (spiseklare mengder) var inkludert i frekvensskjemaet. Frekvens og mengde ble også rapportert for tran/vitamin- og mineraltilskudd.

I spørsmålene om kostholdet fra fødsel og opp til 6 måneders alder ble det spurt om hvor gammelt barnet var 1) da det sluttet å få morsmelk, 2) da det begynte med morsmelkerstatning/annen melk, 3) da det begynte med saft, juice eller lignende og 4) da det fikk fast føde for første gang. Svarene ble gitt i uker fram til og med 7 ukers alder og i halve måneder fra 2 måneders alder.

I og med at frekvensskjemaet ikke hadde mengdeangivelser for alle matvarene som var spist, gir ikke dataene mulighet til å beregne det totale energi- og næringsstoffinntak. Dette blir beregnet ved undersøkelsene blant 12 måneder og 24 måneder gamle barn.

Spørsmål om barnets vekt og lengde, morens utdanningsnivå, antall barn mor hadde født, fødselstidspunkt i forhold til termin, mors familiesituasjon, arbeidssituasjon, røykevaner og allergi-/astmabelastning i familien var inkludert i frekvensskjemaet.

Andre data

SSB supplerte med data om barnets kjønn, mors alder, mors/barnets bosted (fylke, region, kommunetype) og mors sivilstand.

Ytterligere beskrivelse av utvalg og metode og bakgrunn og begrunnelse for metodevalg er publisert tidligere (4).

Kategorier for ammestatus

Spedbarna som ble ammet ved 6 måneders alder er kategorisert i tre grupper, i stor grad i samsvar med definisjoner gitt av Verdens helseorganisasjon (WHO) (5):

- *Eksklusivt ammede* (fullammede) spedbarn fikk kun morsmelk, og ikke fast føde, morsmelkerstatning/annen melk eller vann/vannbaserte drikker/fruktjuice daglig eller ukentlig. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vitamin-/mineraltilskudd.
- *I hovedsak ammede* spedbarn fikk kun vann/vannbaserte drikker/fruktjuice daglig eller ukentlig i tillegg til morsmelk. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vitamin-/mineraltilskudd.
- *Delvis ammede* spedbarn fikk fast føde og/eller morsmelkerstatning/annen melk daglig eller ukentlig i tillegg til morsmelk. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/vannbaserte drikker/fruktjuice daglig eller ukentlig og/eller vitamin-/mineraltilskudd.

Ammede spedbarn inkluderte alle spedbarna i de tre kategoriene.

Tilsvarende definisjoner er også benyttet for å bestemme ammestatus i første leveuke.

Amming i perioden fra 1 ukes alder og opp til og med 5.5 måneders alder ble kategorisert med bakgrunn i spørsmålene i frekvensskjemaet om amming og kosthold før 6 måneders alder:

- *Eksklusivt ammede* (fullammede) spedbarn fikk fortsatt morsmelk ved det aktuelle aldersstrinn, og hadde ennå ikke blitt introdusert til fast føde eller morsmelkerstatning/annen melk eller annen drikke. Spedbarna kunne ha fått vann og/eller vitamin-/mineraltilskudd. Eksklusiv amming avviker noe fra WHO definisjonen, i og med at spedbarn som hadde fått vann i tillegg til morsmelk ble inkludert i denne kategorien.
- *Ammede* spedbarn fikk fortsatt morsmelk ved det aktuelle aldersstrinn, men kunne i tillegg ha blitt introdusert til fast føde/annen tilleggskost. De eksklusivt ammede er også inkludert i denne kategorien.

Data-analyser

Kontroll av utfylte skjema ble gjort på følgende måte: Mer enn én avkryssing av mengde eller av frekvens, gitt enten for ganger per dag eller ganger per uke, ble korrigert til det høyeste alternativet når markeringene sto ved siden av hverandre. Dersom det var ett åpent alternativ imellom dobbelmarkeringene, ble det korrigert til dette alternativet. Ved to åpne alternativ imellom, ble det korrigert til det høyeste åpne alternativet. Markering for både ganger per dag og ganger per uke, ble korrigert til den laveste ukentlige frekvensen i det aktuelle spørsmålet. Dersom daglig eller ukentlig frekvens var gitt uten at det var angitt mengde, ble den minste mengden brukt. Matvaren ble ansett som ikke brukt daglig eller ukentlig dersom verken frekvens eller mengde var fylt ut eller dersom «aldri/sjeldnere enn hver uke» var fylt ut. Det samme gjaldt dersom mengde var angitt, men ikke daglig eller ukentlig frekvens. Ingen av frekvensskjemaene ble ekskludert.

Frekvens og mengde er presentert som gjennomsnitt og standardavvik (SD), og i tillegg som persentiler for noen matvarer. Forskjeller mellom grupper er testet med Student's *t* test. Kji-kvadrat-test er brukt for å teste forskjeller i andeler mellom grupper.

Alle *p*-verdier gitt i rapporten er to-sidige, og et 5% signifikansnivå er benyttet. De statistiske analysene er gjort med bruk av statistikk-pakken SPSS, versjon 10.0 og versjon 11.0.

Resultater

Beskrivelse av utvalget

Utfylte spørreskjemaer ble mottatt for 2383 spedbarn, og det ga en høy deltakelsesprosent på 80. De fleste skjemaene (93%) var fylt ut av barnets mor (tabell 1).

Det er kun små forskjeller i fordeling av kjønn, fødselsvekt, svangerskapslengde, mors alder, antall barn mor har født, landsdel og mors sivilstatus mellom spedbarna/mødrene som deltok i Spedkost og alle som ble født/som fødte barn i Norge i 1998 (tabell 2). Spedbarna i Spedkost hadde en noe høyere gjennomsnittlig fødselsvekt enn alle som ble født i 1998, og mødrenes gjennomsnittsalder var 0.8 år høyere blant deltakerne i Spedkost. Mødrenes utdanningsnivå og arbeidssituasjon før barnet ble født er presentert i tabell 3. Førtifire prosent hadde minst 13 års utdanning og 77% hadde vært utearbeidende heltid eller deltid før barnet ble født. Sammenlignet med utdanningsnivå blant kvinner som fødte i Norge i 1998 (personlig meddelelse, Trude Lappegård, Statistisk sentralbyrå) var fordelingen lik for «videregående skole/gymnas/fagbrev» og «høyskole- eller universitetsutdanning på 4 år eller mindre» (tabell 4). For øvrig var det lavere andeler med lave utdanningsnivåer og høyere andel med høyeste utdanningsnivå i Spedkost sammenlignet med dataene for kvinner som fødte i 1998. Utvalget vurderes som representativt for 6 måneder gamle spedbarn i Norge.

Under svangerskapet røykte til sammen 27% av mødrene, hvorav 14% røykte daglig, og 8% sluttet i løpet av svangerskapet (tabell 5). Da barnet var 6 måneder gammelt, var det til sammen 27% av mødrene som røykte, hvorav 18% røykte daglig.

For noe under halvparten av spedbarna ble det oppgitt at mor og/eller far og/eller søsken hadde eller hadde hatt astma/allergi (tabell 6). Ca. en fjerdedel (24%) av mødrene hadde/hadde hatt astma/allergi.

Gjennomsnittlig vekt og lengde for spedbarna ved 6 måneders alder var henholdsvis 8104 g og 68 cm (tabell 7). Guttene hadde signifikant høyere vekt og lengde enn jentene både ved fødsel og ved 6 måneders alder.

Amming

I første leveuke fikk 98% av spedbarna morsmelk, enten alene eller sammen med annen drikk, som vann, morsmelkerstatning og/eller sukkervann (tabell 8). Syttitre prosent ble fullammet (fikk kun morsmelk) i første leveuke, 15% ble i hovedsak ammet (fikk vann og/eller sukkervann i tillegg) og 11% ble delvis ammet (fikk morsmelkerstatning og ev. annen drikk i tillegg til morsmelk) (tabell 9).

Kun 1% av spedbarna hadde aldri fått morsmelk. Andelen som kun fikk morsmelk (full-ammede) var 90% ved 4 ukers alder og sank så raskt fra 70% ved 3 måneders alder til 44% ved 4 måneders alder og 7% ved 6 måneders alder (tabell 10). Andelen som totalt sett fikk morsmelk (ammede) var 96% ved 4 ukers alder, 85% ved 4 måneders alder og 80% ved 6 måneders alder (tabell 10).

«For lite melk» ble oppgitt av flest mødre (42%) som viktigste grunn til ammeslutt blant de som ikke ammet/hadde sluttet å amme i første levehalvår (tabell 11). Annet som ble oppgitt som viktigste grunn var at barnet ikke ville (10%), at mor var syk/medisinbruk (8%), brystbetennelse/tilstoppede melkeganger (5%) og sugeproblemer (5%).

Ved 6 måneders alder ble 7% fullammet, 1% i hovedsak ammet og 72% ble delvis ammet (tabell 12). Til sammen fikk 80% av spedbarna morsmelk, enten alene eller sammen med fast føde/tilleggs kost. Gjennomsnittlig ammefrekvens ved 6 måneders alder var 6.5 ganger per døgn, og de fleste (94%) ble ammet minst 4 ganger i døgnet (tabell 13).

Se også avsnittet Ulikheter i amme- og kostvaner s. 15-16.

Introduksjonstidspunkt for tilleggs kost/fast føde

Morsmelkerstatning eller annen melk (som drikke eller ved tilberedning av mat) ble introdusert til 19% av spedbarna før 3 måneders alder og til 26% før 4 måneders alder (tabell 14).

Barnesafter, saft, juice eller liknende ble introdusert til 4% før 3 måneders alder og til 9% før 4 måneders alder (tabell 15).

Fast føde ble introdusert til 3% før 3 måneders alder og til 21% før 4 måneders alder (tabell 16). En stor andel (43%) av spedbarna ble introdusert til fast føde ved 4/4.5 måneders alder.

Det var en høyere andel som ble introdusert til fast føde før 4 måneders alder blant spedbarna som ikke ble ammet ved 3.5 måneders alder sammenlignet med spedbarna som ble ammet ved 3.5 måneders alder; 52% sammenlignet med 17% ($p < 0.001$) (data ikke vist i tabell).

Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde er presentert i tabell 17. Før 5 måneders alder var mais-, ris- eller hirsegrøt den typen fast føde som flest (52%) var blitt introdusert til, etterfulgt av annen type grøt, som hvetegrøt.

Tilleggs kost/fast føde ved 6 måneders alder

Bruk av tilleggs kost/fast føde ved 6 måneders alder er presentert i tabell 18-24 og i tabell 29. Se også avsnittet Ulikheter i amme- og kostvaner s. 15-16.

Morsmelkerstatning

Ved 6 måneders alder fikk 36% av spedbarna morsmelkerstatning som drikke daglig eller ukentlig. Brukshyppigheten var 3 ganger per dag blant brukere (tabell 18). Type morsmelkerstatning som ble brukt er presentert i tabell 19. Gjennomsnittlig daglig inntak av morsmelkerstatning som drikke var 472 g blant brukere og 170 g blant alle (tabell 20). Persentiler for daglig frekvens og mengde av morsmelkerstatning som drikke blant brukere er presentert i tabell 29.

Ved tilberedning av industriframstilt eller hjemmelaget grøt var det 42% som vanligvis brukte morsmelkerstatning som væske, mens 67% brukte vann og 17% brukte morsmelk (tabell 21).

Kumelk og yoghurt

Kun 1% av spedbarna fikk kumelk som drikke ved 6 måneders alder, og 9% fikk yoghurt (tabell 18). Type kumelk som ble brukt er presentert i tabell 19.

Ved tilberedning av industriframstilt eller hjemmelaget grøt var det kun 1% som vanligvis brukte kumelk som væske (tabell 21).

Grøt

Ved 6 måneders alder fikk 90% av spedbarna grøt (tabell 18). Gjennomsnittlig antall grøtmåltider var 1.7 per dag blant de som fikk grøt. De fleste av spedbarna (87%) fikk industriframstilt grøt. Kun 4% fikk hjemmelaget grøt. Type industriframstilte og hjemmelagde grøter som ble brukt er presentert i tabell 19. Gjennomsnittlig daglig inntak (spiseklar mengde) av industriframstilt grøt var 196 g blant brukere og 172 g blant alle (tabell 20). Gjennomsnittlig mengde industriframstilt grøt per måltid var 112 g blant de som spiste slik grøt (tabell 22). De fleste (76%) av de som spiste industriframstilt grøt fikk 100 g grøt eller mer per måltid. Persentiler for daglig frekvens og mengde av industriframstilt grøt blant brukere er presentert i tabell 29.

Middagsmat

Middagsmat, som mos av poteter, grønnsaker, kjøtt eller fisk, ble spist daglig eller ukentlig av 63% av spedbarna ved 6 måneders alder, i gjennomsnitt ca. 1 gang per dag (tabell 18). Kjøtt og grønnsaker/potet var den vanligste typen middagsmat (tabell 18). Kun 3% fikk fisk daglig eller ukentlig. Type industriframstilt og hjemmelaget middagsmat som ble brukt er presentert i tabell 23. Samlet sett fikk 44% middagsmat på glass daglig eller ukentlig, og 35% fikk hjemmelaget middag.

Frukt og bær

Over halvparten (54%) fikk frukt og bær daglig eller ukentlig ved 6 måneders alder, i gjennomsnitt 0.9 ganger per dag blant brukere (Tabell 18). Banan ble spist av 40%, og var den mest brukte frukten (tabell 23). Frukt/bærmos på glass ble brukt daglig eller ukentlig av 26%.

Vann, saft, juice og annen drikke

Førtito prosent drakk vann daglig eller ukentlig, i gjennomsnitt drøyt 1 gang per dag. Søt saft ble drukket daglig eller ukentlig av 29% av spedbarna, i underkant av 1 gang per dag (tabell 18). Andre drikker, som nypeekstrakt og juice, ble også brukt.

Industriframstilt eller hjemmelaget barnemat?

Det var vanligere å lage hjemmelaget middag enn å lage hjemmelaget grøt til barnet ved 6 måneders alder (tabell 24). De fleste spedbarna fikk kun industriframstilt grøt (85%). To prosent fikk en kombinasjon av industriframstilt og hjemmelaget grøt, og 2% fikk kun hjemmelaget grøt. En kombinasjon av industriframstilt middag på glass og hjemmelaget middag var vanlig å gi til 15% av spedbarna, mens 28% fikk kun industriframstilt middag og 20% fikk kun hjemmelaget middag.

Tilsetning av ekstra fett i grøten/middagsmaten

Kun 2% av spedbarna fikk ekstra tilsetning av fett (smør, margarin, olje) i grøten, mens 12% fikk ekstra tilsetning av fett i middagsmaten (tabell 25).

Tran/vitamin- og mineraltilskudd

Ved 6 måneders alder fikk 81% av spedbarna tran/vitamin- og mineraltilskudd (tabell 26).

Tolv prosent hadde aldri fått slikt tilskudd.

Før 3 måneders alder hadde 67% blitt introdusert til tran/vitamin- og mineraltilskudd (tabell 27).

Tran/vitamin D-tilskudd

Ved 6 måneders alder fikk 80% av spedbarna tran eller annet vitamin D-tilskudd daglig eller ukentlig, i gjennomsnitt 1 gang per dag (tabell 28). Tran ble gitt til 55% og var det vanligste vitamin D-tilskuddet. Andre vitamin D-tilskudd ble gitt som multivitamin-tilskudd (Biovit, Sanasol, spedbarnsvitaminer). Noen av spedbarna (9%) fikk både tran og et annet vitamin D-tilskudd (data ikke vist i tabell). Gjennomsnittlig daglig inntak av tran var 3.2 ml blant brukere (tabell 28). Persentiler for daglig frekvens og mengde tran blant tranbrukere er presentert i tabell 29.

Ulikheter i amme- og kostvaner

Kjønn

Det var høyere andeler jenter enn gutter som ble fullammet mellom 3 og 5 måneders alder (tabell 30), og da var det også lavere andel jenter som fikk fast føde (tabell 31). Det var ikke forskjell i andel jenter og gutter som totalt sett fikk morsmelk (ammede) i første levehalvår (ikke vist i tabell). Ved 6 måneders alder var det heller ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter, verken i ammestatus, ammefrekvens (tabell 32) eller andel som fikk fast føde (tabell 31).

Det var noe forskjeller mellom gutter og jenter i andel brukere av de ulike matvarene (tabell 33). En høyere andel gutter enn jenter fikk kjøtt og grønnsaker/potet og frukt og bær. Det var i liten grad forskjeller mellom jenter og gutter i hvor ofte de fikk ulike matvarer (tabell 33) og hvor mye de fikk av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt (tabell 34), bortsett fra at gutter fikk oftere og større mengde industriframstilt grøt per dag.

Ammestatus

Sammenligning mellom de som ble delvis ammet og de som ikke ble ammet ved 6 måneders alder viste forskjeller i kosthold ved 6 måneders alder. Blant de som ikke ble ammet var det høyere andeler som fikk morsmelkerstatning som drikke, industriframstilt grøt, kjøtt, grønnsaker/potet, frukt og bær og saft, mens det var lavere andeler som fikk D-vitamin tilskudd totalt og tran (tabell 35). Det var mindre forskjeller i hvor ofte matvarene ble brukt, men de som ikke ble ammet fikk oftere enn de som ble ammet morsmelkerstatning, industriframstilt grøt og middag (tabell 35). De som ikke ble ammet hadde også høyere daglig inntak av morsmelkerstatning som drikke og av industriframstilt grøt (tabell 36).

Bakgrunnsfaktorer hos mor og barn

Andel spedbarn som ble fullammet ved 4 måneders alder, ammet ved 6 måneders alder, hadde fått fast føde ved 4 måneders alder eller senere og som fikk vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder i undergrupper av mor og barn er presentert i tabell 37. Andelen som ble fullammet ved 4 måneders alder varierte med bakgrunnsfaktorer hos mor og barn, bl.a. økte andel fullammede med økende alder og utdanning hos mor og med økende antall barn mor hadde. Tilsvarende resultat ble sett for andelen som ble ammet ved 6 måneders alder og for andelen som var blitt introdusert til fast føde ved 4 måneders alder eller senere. Andelen som fikk vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder økte også med økende utdanning hos mor, men avtok med økende antall barn mor hadde. Det var høyere andel spedbarn med gunstige amme- og kostvaner blant de som hadde mødre som ikke røykte sammenlignet med de som hadde mødre som røykte. Det var også noen forskjeller etter barnets fødselsvekt og kjønn, og etter landsdel og bostedstype.

Det er også foretatt multivariate analyser (multipel logistisk regresjon) av sammenhenger mellom amme- og kostvaner og bakgrunnsfaktorer hos mor og barn. Disse resultatene er presentert i en egen artikkel (6). I stor grad ble det funnet tilsvarende sammenhenger som presentert i tabell 37, men noen av bakgrunnsfaktorene endret betydning. Oppsummert viste den multivariate analysen følgende:

- Fullamming ved 4 måneders alder viste signifikant sammenheng med mors alder, utdanning, røyking, bostedstype, antall barn og barnets kjønn.
- Amming ved 6 måneders alder viste signifikant sammenheng med mors alder, utdanning, røyking, bostedstype, antall barn og fødselsvekt.
- Introduksjon av fast føde ved 4 måneders alder eller senere viste signifikant sammenheng med mors alder, utdanning, røyking, bostedstype, landsdel og barnets kjønn.
- Vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder viste signifikant sammenheng med mors alder, utdanning, antall barn mor hadde, landsdel og barnets kjønn.

Matvarer som unngås

Mange matvarer ble unngått gitt til spedbarnet fordi man var redd barnet kunne reagere med allergi/intoleranse. Dette gjaldt bl.a. vanlig melk, nøtter, appelsin/appelsinjuice, fisk og egg (tabell 38). Nesten halvparten (46%) oppga at en eller flere matvarer ble unngått.

Problemer i forhold til spising/mat

Totalt ble det oppgitt at 13% av barna hadde problemer i forhold til spising/mat ved 6 måneders alder (tabell 39). To prosent rapporterte at barnet hadde allergi/intoleranse mot enkelte matvarer.

Kanaler for informasjon og vurdering av informasjonen

Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring og vurdering av kanalene ble rapportert. De fleste (92%) hadde fått informasjon om amming/spedbarnsernæring på helsestasjonen, 88% hadde fått slik informasjon på føde-/barselavdelingen, 73% fra familie/kjent og 67% fra brosjyren «Mat for spedbarn» (tabell 40). Åttitre prosent av alle hadde fått svært nyttig/nyttig informasjon fra helsestasjonen, 79% hadde fått svært nyttig/nyttig informasjon fra føde-/barselavdeling, og 62% av alle hadde fått svært nyttig/nyttig informasjon fra «Mat for spedbarn».

Drøyt halvparten (52%) ønsket mer informasjon om amming/spedbarnsernæring (tabell 41). Hvordan begynne med fast føde/tidspunkt for introduksjon, hvordan lage spedbarnsmaten selv og matvareallergi/-intoleranse var temaer som mange ønsket mer informasjon om; hhv. 40%, 37% og 32% av alle (tabell 42).

Oppsummering

Den landsomfattende kostholdsundersøkelsen Spedkost blant 6 måneder gamle barn viste at en stor andel av spedbarna hadde amme- og kostvaner som var i tråd med anbefalingene for spedbarnsernæring. De fleste av spedbarna (80%) fikk fortsatt morsmelk ved 6 måneders alder og kun 1% hadde aldri fått morsmelk. Mange ble fullammet de første 3 månedene, men fullammingsperioden var for mange kortere enn anbefalt. Ved 4 måneders alder ble under halvparten (44%) fullammet, og 21% var blitt introdusert til fast føde før 4 måneders alder. Ved 6 måneders alder fikk de fleste av spedbarna grøt og over halvparten fikk middagsmat. De fleste av spedbarna som ikke fikk morsmelk ved 6 måneders alder, fikk morsmelkerstatning framfor kumelk som drikke. Bruken av tran eller annet vitamin D-tilskudd var utbredt ved 6 måneders alder. Det var forskjeller i spedbarnas kostvaner, bl.a. mellom gutter og jenter og mellom ammede og ikke ammede barn, og etter andre bakgrunnsvariable, som mors alder og utdanning.

Litteratur

- 1 Statens ernæringsråd. Anbefalinger for spedbarnsemæring. Oslo: Statens ernæringsråd; 1993.
- 2 Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet (nå Sosial- og helsedirektoratet). Anbefalinger for spedbarnsemæring. Oslo: Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet; 2001.
- 3 Statistisk sentralbyrå. Undersøkelse om kosthold blant spedbarn, Notater 1999/8. Oslo: Statistisk sentralbyrå; 1999.
- 4 Lande B, Frost Andersen L, Bærug A, Trygg K, Lund-Larsen K, Bjørneboe G-EAa. Valg av metode for en landsrepresentativ undersøkelse av kostholdet blant sped- og småbarn i Norge – Spedkost og Småbarnskost. Norsk Epidemiologi 2000; 10 (1): 43-50. ISSN 0803-2491.
- 5 World Health Organization. Indicators for assessing breastfeeding practices, unpublished document WHO/CDD/SER 91.14 1999; tilgjengelig ved henvendelse til the Nutrition Programme, World Health Organization, Geneva.
- 6 Lande B, Andersen LF, Bærug A, Trygg KU, Lund-Larsen K, Veierød M, Bjørneboe G-EAa. Infant feeding practices and associated factors in the first six months of life: The Norwegian Infant Nutrition Survey. Acta Pædiatrica (in press).

Oversikt over tabeller

- 1 Oversikt over hvem som fylte ut frekvensskjemaet, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 2 Sammenligning av deltakere i Spedkost 6 måneder 1998 med alle som ble født/alle som fødte barn i Norge i 1998, andeler i prosent og gjennomsnitt (SD) for barnets fødselsvekt og mors alder.
- 3 Høyeste fullførte utdanning og arbeidssituasjon blant mødrene, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 4 Sammenligning av utdanningsnivå blant mødrene i Spedkost 6 måneder 1998 med utdanningsnivå blant kvinner som fikk barn i Norge i 1998, andeler i prosent.
- 5 Andel (%) av mødrene som røykte i svangerskapet og andel som røykte da barnet var 6 måneder gammelt, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 6 Andel (%) av spedbarna som har foreldre og/eller søsken med astma/allergi, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 7 Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder blant gutter og jenter, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 8 Andel (%) av spedbarna som fikk morsmelk/annen drikke i første leveuke, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 9 Ammestatus i første leveuke, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 10 Andel (%) fullammede og ammede spedbarn i første levehalvår, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 11 Grunner til ikke å amme/slutte å amme blant de som ikke har ammet/har sluttet å amme i første levehalvår (n = 463), andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 12 Ammestatus ved 6 måneders alder, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 13 Fordeling av ammefrekvens (ganger/døgn) blant spedbarna som ammes ved 6 måneders alder (n = 1915), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 14 Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk (som drikke eller ved tilberedning av grøt eller annen mat) i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 15 Introduksjonstidspunkt for barnesaft, saft, juice eller liknende i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 16 Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 17 Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 18 Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 19 Andel (%) brukere av ulike typer morsmelkerstatning, kumelk, industriframstilt og hjemmelaget grøt ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

- 20 Andel (%) brukere, frekvens (ganger/dag) og mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere og blant alle, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 21 Andel (%) brukere av ulike typer væske som tilsettes grøt ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 22 Fordeling av mengder industriframstilt grøt per måltid ved 6 måneders alder blant brukere av industrigrøt, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 23 Andel (%) brukere av ulike typer industriframstilt og hjemmelaget middagsmat/annen barnemat ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 24 Bruk av industriframstilt og/eller hjemmelaget grøt og middag ved 6 måneders alder, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 25 Andel (%) av spedbarna som vanligvis får ekstra fett (smør, margarin, olje) tilsatt i grøt eller middagsmat ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 26 Andel (%) av spedbarna som får tran/vitamin- og mineraltilskudd ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 27 Introduksjonstidspunkt for tran/vitamin- og mineraltilskudd i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 28 Andel (%) brukere, frekvens (ganger/dag) og mengde (milliliter/dag) av tran/vitamin- og mineraltilskudd ved 6 måneders alder blant brukere av de enkelte tilskuddene og blant alle, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 29 Persentiler for frekvens (ganger/dag) og daglig mengde av morsmelkerstatning, industriframstilt grøt og tran blant brukere, 10-, 25-, 50- (median), 75- og 90-persentiler (P10, P25, P50, P75, P90), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 30 Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår etter kjønn, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 31 Andel (%) av spedbarna som får fast føde i første levehalvår etter kjønn, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 32 Ammestatus ved 6 måneders alder etter kjønn, andeler i prosent, og ammefrekvens etter kjønn, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 33 Andel (%) brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av den enkelte matvare etter kjønn, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 34 Spiseklar mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere av den enkelte matvare etter kjønn, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998.
- 35 Andel (%) brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av den enkelte matvare etter ammestatus ved 6 måneder, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 36 Spiseklar mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere av den enkelte matvare etter ammestatus ved 6 måneders alder, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998.
- 37 Andel (%) av spedbarna som fullammes ved 4 måneders alder, ammes ved 6 måneders alder, ble introdusert til fast føde ved 4 måneders alder eller senere og andel som får vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder etter bakgrunnsfaktorer hos mor og barn, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 38 Matvarer det kunne vært aktuelt å gi barnet ved 6 måneders alder, men som unngås fordi man er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

- 39 Andel (%) av spedbarna som har problemer i forhold til spising/mat ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 40 Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsemæring til foreldrene og vurdering av nytten, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 41 Andel (%) av foreldrene som ønsker mer informasjon om spedbarnsemæring, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.
- 42 Tema det særlig ønskes mer informasjon om i forhold til spedbarnsemæring, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Tabeller

Tabell 1. Oversikt over hvem som fylte ut frekvensskjemaet, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel ¹
Har fylt ut frekvensskjemaet	(%)
Barnets mor	93
Barnets far	0.5
Både far og mor	6
Annen person	<0.5

¹Antall ubesvarte: 13. Andeler er beregnet ut fra antall som har svart på dette spørsmålet.

Tabell 2. Sammenligning av deltakere i Spedkost 6 måneder 1998 med alle som ble født/alle som fødte barn i Norge i 1998, andeler i prosent og gjennomsnitt (SD) for barnets fødselsvekt og mors alder.

Bakgrunnsvariabel	Spedkost ¹ (n = 2383)	Landet ² (n = 58719)
KJØNN, %		
Gutter	53	51
Jenter	47	48
FØDSELSVEKT, %		
<1500 g	0.5	2
1500-2499 g	3	4
2500-3499 g	35	38
3500-3999 g	37	34
4000-4499 g	19	17
≥4500 g	6	5
Gjennomsnittlig fødselsvekt, g	3636 (582)	3525 (679)
SVANGERSKAPSLENGDE, %		
<38. svangerskapsuke	12	12
≥38. svangerskapsuke	88	88
MORS ALDER, år		
<20	1	3
20-24	13	17
25-29	36	37
30-34	33	30
35-39	14	12
≥40	3	2
Mors gjennomsnittsalder, år	29.7 (4.8)	28.9 ³
ANTALL BARN MOR HAR FØDT TOTALT, %		
1 barn	40	41
2 barn	36	36
3 barn	18	17
4 barn eller flere	6	6
LANDSDEL, %		
Oslo/Akershus	21	23
Østlandet ellers	23	24
Agder/Rogaland	15	15
Vestlandet	19	18
Trøndelag	9	9
Nord-Norge	11	11
MORS SIVILSTATUS, %		
Gift	50	51
Samboer	44	42
Enslig/Andre	5	7

¹Antall ubesvarte: fødselsvekt (16), svangerskapslengde (57), antall barn mor har født (5), mors sivilstatus (3). Andeler er beregnet ut fra antall som har svart. ²Norsk fødselsstatistikk, data for 1998 fra Medisinsk fødselsregister: <http://www.uib.no/mfr/statistikk.html>.

Antall ubesvarte: fødselsvekt (56), svangerskapslengde (5326), antall barn født (14), mors sivilstatus (384). Andeler er beregnet ut fra antall som har svart.

³SD ikke oppgitt.

Tabell 3. Høyeste fullførte utdanning og arbeidssituasjon blant mødrene, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Bakgrunnsvariabel	Andel av mødrene ¹ (%)
HØYESTE FULLFØRTE UTDANNING:	
≤10 år	
9-årig skole eller kortere	3
9-årig skole og folkehøgskole eller annen ett-årig utdanning	9
11-12 år	
Videregående skole/gymnas	33
Fagbrev	8
≥13 år	
Høyskole- eller universitetsutdanning på 4 år eller mindre	31
Høyskole- eller universitetsutdanning på mer enn 4 år	13
Annet	3
ARBEIDSSITUASJON FØR BARNET BLE FØDT:	
Utearbeidende heltid	56
Utearbeidende deltid	21
Hjemmearbeidende	7
Sykemeldt før hun ble gravid ²	2
Permisjon	1
Uføretrygdet	0.5
Under attføring	1
Student/elev	7
Arbeidsledig	3
Annet	2

¹Antall ubesvarte: utdanning (10), arbeidssituasjon (9). Andeler er beregnet ut fra antall som har svart.

²Sykemeldinger i forbindelse med svangerskapet regnes ikke med.

Tabell 4. Sammenligning av utdanningsnivå blant mødrene i Spedkost 6 måneder 1998 med utdanningsnivå blant kvinner som fødte i Norge i 1998, andeler i prosent.

Høyeste fullførte utdanning	Spedkost ¹ (n = 2383)	Landet ² (n = 51 600)
9-årig skole eller kortere	3	6
9-årig skole og folkehøgskole el annen ett-årig utdanning	9	15
Videregående skole/gymnas/fagbrev	42	43
Høyskole- eller universitetsutdanning på ≤ 4 år	32	31
Høyskole- eller universitetsutdanning på > 4 år	13	5

¹Antall ukategoriserte (76) og ubesvarte (10) er ikke inkludert.

²Tall fra Statistisk sentralbyrå – regnet ut for kvinner (selv født i Norge, Sverige eller Danmark) som fødte i Norge i 1998 (personlig meddelelse, Trude Lappegård, SSB). Utdanningsnivå er fra 1. oktober 1997.

Tabell 5. Andel (%) av mødrene som røykte i svangerskapet og andel som røykte da barnet var 6 måneder gammelt, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Røyking i svangerskapet/da barnet var 6 måneder	Andel av mødrene ¹ (%)
RØYKTE I SVANGERSKAPET:	
Nei, røykte ikke	74
Ja, men sluttet i løpet av svangerskapet	8
Ja, av og til (ikke hver dag)	5
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	11
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	3
RØYKTE DA BARNET VAR 6 MÅNEDER:	
Nei, røykte ikke	73
Ja, av og til (ikke hver dag)	9
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	14
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	4

¹Antall ubesvarte: røyking under svangerskapet (6), røyking da barnet var 6 måneder (3). Andeler er beregnet ut fra antall som har svart.

Tabell 6. Andel (%) av spedbarna som har foreldre og/eller søsken med astma/allergi, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Astma/allergi hos barnets foreldre eller søsken	Andel (%)
Nei, mor/far/søsken har ikke/har ikke hatt astma/allergi	57
Ja, mor/far/søsken har/har hatt astma/allergi:	43
Mor har/har hatt astma/allergi	24
Far har/har hatt astma/allergi	19
Barnets søsken har/har hatt astma/allergi	14

Tabell 7. Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder blant gutter og jenter, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets vekt og lengde	Alle (n = 2383)	Gutter ¹ (n = 1254)	Jenter ² (n = 1129)	p-verdi ³
Fødselsvekt, g	3636 (582)	3707 (597)	3557 (554)	<0.001
Fødselslengde, cm	50 (3)	51 (3)	50 (3)	<0.001
Vekt 6 måneder, g	8104 (1004)	8439 (951)	7731 (927)	<0.001
Lengde 6 måneder, cm	68 (3)	69 (3)	67 (2)	<0.001

¹Antall ubesvarte blant gutter: fødselsvekt (9), fødselslengde (23), vekt 6 måneder (17), lengde 6 måneder (19).

²Antall ubesvarte blant jenter: fødselsvekt (7), fødselslengde (21), vekt 6 måneder (16), lengde 6 måneder (17).

³Forskjell i gjennomsnittsverdier mellom gutter og jenter er testet med Student's t test.

Tabell 8. Andel (%) av spedbarna som fikk morsmelk/annen drikke i første leveuke, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna ¹
Morsmelk/annen drikke	(%)
Morsmelk	98
Vann	12
Morsmelkerstatning	11
Sukkervann	8
Annet	1
Vet ikke/husker ikke	<0.5

¹Flere enn én type melk/annen drikke kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%.

Tabell 9. Ammestatus i første leveuke, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna
Ammestatus ¹	(%)
Eksklusivt ammede (fullammede)	73
I hovedsak ammede	15
Delvis ammede	11
Ammede, total andel	98

¹Eksklusivt ammede (fullammede) fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd. I hovedsak ammede omfatter de som fikk morsmelk og tillegg av vann og/eller sukkervann. Delvis ammede fikk morsmelk og tillegg av morsmelkerstatning og ev. vann og/eller sukkervann/annen drikke. De ulike kategoriene for ammestatus er nærmere definert under Metode, s.11.

Tabell 10. Andel (%) fullammede og ammede spedbarn i første levehalvår, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder	Andel fullammede ¹ (%)	Andel ammede ² (%)
1 uke	96	99
2 uker	94	99
4 uker	90	96
6 uker	87	95
2 måneder	81	92
2.5 måneder	78	91
3 måneder	70	88
3.5 måneder	62	87
4 måneder	44	85
4.5 måneder	30	83
5 måneder	18	82
5.5 måneder	11	81
6 måneder	7	80

¹Fullammede (eksklusivt ammede) spedbarn fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd. Vann kunne også vært gitt for 6 måneders alder.

²Fikk morsmelk enten alene eller sammen med tilleggs kost/fast føde.

Tabell 11. Grunner til ikke å amme/slutte å amme blant de som ikke har ammet/har sluttet å amme i første levehalvår (n = 463), andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Grunn	Viktigste grunn (%)	Nest viktigste grunn (%)
For lite melk	42	15
Barnet ville ikke	10	13
Mor syk/medisinbruk	8	2
Andre grunner	6	5
Brystbetennelse/tilstoppede melkeganger	5	4
Sugeproblemer	5	6
Bekymring/stress/sliten	4	15
Kolikk/urolig barn	3	4
Ingen spesielle problemer, men ønsket ikke amme lenger	3	3
Barnet sykt/for tidlig født	2	2
Brystoperert	2	1
Såre brystknopper	2	5
Barnet biter/har fått tenner	1	2
Mor begynte å arbeide/studere	1	2
Oppgitt flere kryss	4	2
Ubesvart	1	21

Tabell 12. Ammestatus ved 6 måneders alder, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Ammestatus ¹	Andel av spedbarna (%)
Eksklusivt ammede (fullammede)	7
I hovedsak ammede	1
Delvis ammede	72
Ammede, total andel	80

¹De ulike kategoriene for ammestatus er definert under Metode, s. 11.

Tabell 13. Fordeling av ammefrekvens (ganger/døgn) blant spedbarna som ammes ved 6 måneders alder (n = 1915), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Ammefrekvens ved 6 måneders alder	Andel blant spedbarna som ammes ¹ (%)
1 gang/døgn	1
2-3 ganger/døgn	4
4-5 ganger/døgn	23
6-7 ganger/døgn	42
8-9 ganger/døgn	22
10 ganger eller flere /døgn	7
Gjennomsnittsfrekvens (SD), ganger/døgn	6.5 (2.0)

¹Mangler data om ammefrekvens for seks av de ammede spedbarna.

Tabell 14. Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk (som drikke eller ved tilberedning av grøt eller annen mat) i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder ved introduksjon	Andel av spedbarna (%)
<3 måneder	19
3 måneder/3.5 måneder	7
4 måneder/4.5 måneder	11
5 måneder/5.5 måneder	5

Tabell 15. Introduksjonstidspunkt for barnesafter, saft, juice eller liknende i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder ved introduksjon	Andel av spedbarna (%)
<3 måneder	4
3 måneder/3.5 måneder	5
4 måneder/4.5 måneder	14
5 måneder/5.5 måneder	12

Tabell 16. Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder ved introduksjon	Andel av spedbarna (%)
<3 måneder	3
3 måneder	7
3.5 måneder	11
4 måneder	25
4.5 måneder	18
5 måneder	14
5.5 måneder	8

Tabell 17. Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder ved introduksjon	Andel av spedbarna (%)								
	Mais/ris/hirse-grøt	Havre/hvete/kavringgrøt	Banan	Annen frukt/bær	Grønn-sak/potet	Kjøtt/grsak/potet	Fisk/grsak/potet	Yoghurt	Brød
<3 måneder	2	<0.5	1	<0.5	<0.5	0	0	<0.5	0
3 måneder	13	4	5	3	1	1	<0.5	1	<0.5
4 måneder	37	21	19	17	16	12	2	3	1
5 måneder	21	30	26	18	24	18	3	6	6

Tabell 18. Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Matvare	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)
Morsmelkerstatning som drikke	36	3.0 (1.8)
Kumelk som drikke	1	2.1 (1.7)
Grøt	90	1.7 (0.9)
Industriframstilt grøt	87	1.7 (0.9)
Hjemmelaget grøt	4	1.1 (0.7)
Middag	63	1.1 (0.7)
Potet-/grønnsaksmos	38	0.7 (0.5)
Kjøtt og grønnsaker/potet	45	0.9 (0.4)
Fisk og grønnsaker/potet	3	0.6 (0.3)
Annen middag	5	0.5 (0.4)
Frukt/bær	54	0.9 (0.7)
Yoghurt	9	0.5 (0.4)
Is	1	0.3 (0.1)
Kjeks/kaker	2	0.5 (0.7)
Vann	42	1.3 (1.1)
Saft, søtet	29	0.9 (0.8)
Saft, kunstig søtet	1	0.6 (0.6)
Juice	2	0.8 (1.0)
Nypeekstrakt	6	0.8 (0.7)
Urte-te	1	0.6 (0.6)
Brus/søtt mineralvann	<0.5	0.3 (0.0)

¹Daglig og ukentlig brukere.

Tabell 19. Andel (%) brukere av ulike typer morsmelkerstatning, kumelk, industriframstilt og hjemmelaget grøt ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Matvare	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)
Morsmelkerstatning som drikke	36	3.0 (1.8)
Collett vanlig	4	3.1 (1.8)
Collett med omega 3	12	3.2 (1.6)
NAN vanlig	20	2.7 (1.7)
NAN HA1	1	2.8 (1.9)
Kumelk som drikke	1	2.1 (1.7)
Helmelk (søt og sur)	<0.5	1.8 (1.7)
Lettmelk (søt og sur)	<0.5	2.2 (1.8)
Skummet melk (søt og sur)	0	-
Kumelkblanding (melk-vann-sukker)	<0.5	-
Annen morsmelkerstatning/annen melk²	1	2.5 (1.8)
Industriframstilt grøt	87	1.7 (0.9)
Nestlé grøt – tilberedes med melk	49	1.2 (0.7)
Nestlé grøt – tilberedes med vann	61	1.4 (0.7)
Semper grøt	<0.5	1.1 (0.8)
Semper drikkegrøt/velling	<0.5	1.1 (0.6)
Hjemmelaget grøt	4	1.1 (0.7)
Grovt/sammalt mel	1	0.8 (0.5)
Hirse	<0.5	1.1 (0.6)
Jernberiket hvetemel (Nordkronen)	1	0.8 (0.6)
Fint/hvitt mel/kavring/semulje	1	0.6 (0.5)
Helios barnemel	2	1.2 (0.6)

¹Daglig og ukentlig brukere.

²Annen type morsmelkerstatning/melk: Nutramigen, Profylac, Prosoabee o.a.

Tabell 20. Andel (%) brukere, frekvens (ganger/dag) og mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere og blant alle, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Morsmelkerstatning/grøt	Frekvens og mengde blant brukere ¹	Frekvens og mengde blant alle
Morsmelkerstatning som drikke:		
Frekvens, ganger/dag	3.0 (1.8)	1.1 (1.8)
Spiseklar mengde, g/dag	472 (355)	170 (311)
Industriframstilt grøt:		
Frekvens, ganger/dag	1.7 (0.9)	1.4 (1.0)
Spiseklar mengde, g/dag	196 (159)	172 (162)

¹Daglig og ukentlig brukere; morsmelkerstatning som drikke n = 861, industriframstilt grøt n = 2085.

Tabell 21. Andel (%) brukere av ulike typer væske som tilsettes grøt ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Væske i grøt	Andel brukere ¹ (%)
Vann	67
Morsmelkerstatning	42
Morsmelk	17
Annen melk (kumelk)	1
Annet	1

¹Flere enn én type væske kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%.

Tabell 22. Fordeling av mengder industriframstilt grøt per måltid ved 6 måneders alder blant brukere av industrigrøt (n = 2085), andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Grøtmengde/måltid, spiseklar mengde	Andel blant spedbarna som bruker industrigrøt (%)
Noen teskjeer (25 g)	8
0.5 dl (50 g)	16
1 dl (100 g)	38
1.5 dl (150 g)	27
2 dl (200 g)	9
2.5 dl (250 g)	2
Gjennomsnittsmengde (SD), g/måltid	112 (53)

Tabell 23. Andel (%) brukere av ulike typer industriframstilt og hjemmelaget middagsmat/ annen barnemat ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)
Middagsmat/annen barnemat		
Industriframstilt middag på glass	44	0.9 (0.5)
Grønnsaker på glass	13	0.6 (0.4)
Grønnsaker og kjøtt på glass	40	0.8 (0.4)
Hjemmelaget middag	35	0.9 (0.7)
Potet-/grønnsakmos	30	0.7 (0.4)
Kjøtt og grønnsaker/potet	10	0.7 (0.5)
Fisk og grønnsaker/potet	3	0.6 (0.3)
Annen hjemmelaget middag	5	0.5 (0.4)
Annen industriframstilt barnemat	40	1.0 (0.9)
Frukt/bærmos på glass	26	0.8 (0.6)
Barnedrikk	26	0.9 (0.7)
Annen hjemmelaget barnemat	42	0.7 (0.5)
Banan	40	0.6 (0.4)
Mos av annen frukt/bær	10	0.5 (0.4)

¹Daglig og ukentlig brukere.

Tabell 24. Bruk av industriframstilt og/eller hjemmelaget grøt og middag ved 6 måneders alder, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna (%)
Grøt/middag	
Grøt:	
Kun industriframstilt grøt	85
Både industriframstilt og hjemmelaget grøt	2
Kun hjemmelaget grøt	2
Middag:	
Kun industriframstilt middag på glass	28
Både industriframstilt og hjemmelaget middag	15
Kun hjemmelaget middag	20

Tabell 25. Andel (%) av spedbarna som vanligvis får ekstra fett (smør, margarin, olje) tilsatt i grøt eller middagsmat ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna (%)
Tilsetning av ekstra fett	
I grøt	2
I middagsmat	12

Tabell 26. Andel (%) av spedbarna som får tran/vitamin- og mineraltilskudd ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna (%)
Bruk av tran/vitamin-/mineraltilskudd	
Får tran/vitamin-/mineraltilskudd ved 6 måneders alder	81
Har fått tran/vitamin-/mineraltilskudd tidligere, men ikke nå	7
Har aldri fått tran/vitamin-/mineraltilskudd	12

Tabell 27. Introduksjonstidspunkt for tran/vitamin- og mineraltilskudd i første levehalvår, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna (%)
Barnets alder ved introduksjon	
<4 uker	4
4 uker/5 uker	23
6 uker/7 uker	28
2 måneder/2.5 måneder	12
3 måneder/3.5 måneder	10
4 måneder/4.5 måneder	6
5 måneder/5.5 måneder	4

Tabell 28. Andel (%) brukere, frekvens (ganger/dag) og mengde (milliliter/dag) av tran/vitamin- og mineraltilskudd ved 6 måneders alder blant brukere av de enkelte tilskuddene og blant alle, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)	Mengde blant brukere (ml/dag)	Mengde blant alle (ml/dag)
Tran/vitamin-/mineraltilskudd				
Vitamin D-tilskudd, totalt	80	1.0 (0.5)	-	-
Tran	55	0.8 (0.3)	3.2 (1.6)	1.7 (2.0)
Biovit	22	1.0 (0.5)	4.5 (2.6)	1.0 (2.2)
Sanasol	10	0.8 (0.4)	3.5 (2.3)	0.4 (1.3)
Collett spedbarnsvit.	4	0.9 (0.4)	3.7 (2.0)	0.1 (0.8)
Annet/andre tilskudd ²	4	1.5 (0.7)	-	-

¹Daglig og ukentlig brukere.

²Mengder ble ikke rapportert for andre tilskudd.

Tabell 29. Persentiler for frekvens (ganger/dag) og daglig mengde av morsmelkerstatning, industriframstilt grøt og tran blant brukere, 10-, 25-, 50- (median), 75- og 90-persentiler (P₁₀, P₂₅, P₅₀, P₇₅, P₉₀), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	P ₁₀	P ₂₅	P ₅₀	P ₇₅	P ₉₀
Morsmelkerstatning som drikke blant brukere:					
Frekvens, ganger/dag	0.3	1.0	4.0	4.0	5.0
Spiseklar mengde, g/dag	51	120	480	720	900
Industriframstilt grøt blant brukere:					
Frekvens, ganger/dag	1.0	1.0	2.0	2.0	2.3
Spiseklar mengde, g/dag	43	100	200	300	400
Tran blant brukere:					
Frekvens, ganger/dag	0.3	0.7	1.0	1.0	1.0
Mengde, ml/dag	0.9	2.1	3.0	5.0	5.0

Tabell 30. Andel (%) fullammede¹ spedbarn i første levehalvår etter kjønn², Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder	Gutter (n = 1254)	Jenter (n = 1129)
1 uke	96	96
2 uker	94	95
4 uker	89	90
6 uker	86	87
2 måneder	80	82
2.5 måneder	77	79
3 måneder	68	72*
3.5 måneder	60	65*
4 måneder	41	47*
4.5 måneder	27	33*
5 måneder	17	20*
5.5 måneder	9	12
6 måneder	7	8

¹Fullammede (eksklusivt ammede) spedbarn fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd. Vann kunne også vært gitt for 6 måneders alder.

²Forskjell i andeler er testet med Kji-kvadrat-test. * Signifikant forskjell, p < 0.05

Tabell 31. Andel (%) av spedbarna som får fast føde i første levehalvår etter kjønn¹, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Barnets alder	Gutter (n = 1254)	Jenter (n = 1129)
<3 måneder	4	3
3 måneder	12	8*
3.5 måneder	25	18*
4 måneder	50	44*
4.5 måneder	67	63*
5 måneder	81	78*
5.5 måneder	89	86
6 måneder	91	90

¹Forskjell i andeler er testet med Kji-kvadrat-test. * Signifikant forskjell, p < 0.05

Tabell 32. Ammestatus ved 6 måneders alder etter kjønn¹, andeler i prosent, og amme-frekvens etter kjønn, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Gutter (n = 1254)	Jenter (n = 1129)
Ammestatus ²		
Eksklusivt ammede (fullammede)	7	8
I hovedsak ammede	1	1
Delvis ammede	72	72
Ammede, total andel	80	81
Ammefrekvens blant ammede	(n = 1001)	(n = 914)
Gjennomsnittsfrekvens (SD), ganger/døgn	6.5 (2.0)	6.5 (1.9)

¹Forskjell i andeler er testet med Kji-kvadrat-test. Forskjell i frekvens er testet med student's t-test Det var ingen signifikante forskjeller.

²De ulike kategoriene for ammestatus er definert under Metode, s. 11.

Tabell 33. Andel (%) brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av den enkelte matvare etter kjønn¹, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Matvare	Andel brukere ² (%)		Frekvens blant brukere (ganger/dag)	
	Gutter (n = 1254)	Jenter (n = 1129)	Gutter	Jenter
Morsmelkerstatning som drikke	37	35	3.0 (1.8)	3.1 (1.8)
Industriframstilt grøt	88	87	1.7 (0.9)	1.6 (0.8)*
Middag	66	60*	1.2 (0.8)	1.1 (0.6)
Grønnsaker/potet	39	36	0.7 (0.5)	0.7 (0.4)
Kjøtt og grønnsaker/potet	49	41*	0.8 (0.4)	0.9 (0.4)
Frukt og bær	57	50*	0.9 (0.7)	0.9 (0.6)
Saft	30	27	0.9 (0.8)	0.9 (0.8)
D-vitamin tilskudd	81	78*	1.0 (0.5)	1.0 (0.5)
Tran	54	55	0.8 (0.3)	0.8 (0.3)

¹Forskjell i andel brukere er testet med Kji-kvadrat-test. Forskjell i frekvenser er testet med Student's t test. * Signifikant forskjell,

p ≤ 0.05

²Daglig og ukentlig brukere.

Tabell 34. Spiseklar mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere av den enkelte matvare etter kjønn¹, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998.

Matvare	Mengde blant brukere ² (g/dag)	
	Gutter	Jenter
Morsmelkerstatning som drikke	481 (370)	460 (335)
Industriframstilt grøt	211 (166)	179 (149)*

¹Forskjell i mengder er testet med Student's t test.* Signifikant forskjell, $p < 0.05$

²Daglig og ukentlig brukere; 470 gutter og 391 jenter fikk morsmelkerstatning som drikke, 1107 gutter og 978 jenter fikk industriframstilt grøt.

Tabell 35. Andel (%) brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger/dag) blant brukere av den enkelte matvare etter ammestatus ved 6 måneder¹, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Matvare	Andel brukere ² (%)		Frekvens blant brukere (ganger/dag)	
	Delvis ammede ³		Ikke ammede	
	(n = 1711)	(n = 463)	Delvis ammede	Ikke ammede
Morsmelkerstatning som drikke	24	96*	1.8 (1.4)	4.2 (1.3)*
Industriframstilt grøt	95	97*	1.6 (0.8)	2.0 (1.0)*
Middag	65	85*	1.1 (0.7)	1.2 (0.8)*
Grønnsaker/potet	41	43	0.7 (0.5)	0.8 (0.5)
Kjøtt og grønnsaker/potet	44	70*	0.8 (0.4)	0.9 (0.4)
Frukt og bær	56	67*	0.9 (0.6)	0.9 (0.7)
Saft	27	47*	0.9 (0.7)	1.0 (0.9)
D-vitamin tilskudd	83	69*	1.0 (0.4)	1.0 (0.6)
Tran	57	43*	0.8 (0.3)	0.8 (0.3)

¹Forskjell i andel brukere er testet med Kji-kvadrat-test. Forskjell i frekvenser er testet med Student's t test.

* Signifikant forskjell, $p < 0.05$

²Daglig og ukentlig brukere.

³Spedbarn som delvis ammes får annen mat i tillegg til morsmelk (fast føde, morsmelkerstatning/annen melk, annen drikke) og ev. vitamin-/mineraltilskudd.

Tabell 36. Spiseklar mengde (gram/dag) av morsmelkerstatning og industriframstilt grøt ved 6 måneders alder blant brukere av den enkelte matvare etter ammestatus ved 6 måneders alder¹, gjennomsnitt (SD), Spedkost 6 måneder 1998.

Matvare	Mengde blant brukere ² (g/dag)	
	Delvis ammede	Ikke ammede
Morsmelkerstatning som drikke	243 (243)	686 (306)*
Industriframstilt grøt	179 (141)	259 (200)*

¹Forskjell i mengder er testet med Student's t test.* Signifikant forskjell, $p < 0.05$

²Daglig og ukentlig brukere; 414 delvis ammede og 444 ikke ammede fikk morsmelkerstatning som drikke, 1629 delvis ammede og 451 ikke ammede fikk industriframstilt grøt.

Tabell 37. Andel (%) av spedbarna som fullammes ved 4 måneders alder, ammes ved 6 måneders alder, ble introdusert til fast føde ved 4 måneders alder eller senere og andel som får vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder etter bakgrunnsfaktorer hos mor og barn, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av spedbarna (%)				
	Antall (n)	Fullammes ¹ 4 mnd	Ammes 6 mnd	Fast føde ≥ 4 mnd	Vitamin D 6 mnd
Alle	2383	44	80	79	80
Mors alder (år)					
≤24	334	22	68	61	77
25-34	1656	46	82	80	80
≥35	393	55	85	88	82
p trend ²		< 0.001	< 0.001	< 0.001	ns
Mors utdanning (år)					
≤10	289	27	64	69	73
11-12	970	37	77	73	78
≥13	1038	56	89	86	84
p trend		< 0.001	< 0.001	< 0.001	< 0.001
Mor røyker					
Nei	1728	51	87	83	81
Ja	652	26	63	68	76
p ³		< 0.001	< 0.001	< 0.001	< 0.01
Landsdel					
Oslo og Akershus	507	52	84	87	81
Østlandet ellers	559	38	75	75	77
Agder og Rogaland	367	44	80	79	80
Vestlandet	451	47	84	84	80
Trøndelag	226	46	83	77	88
Nord-Norge	273	34	78	63	78
p		< 0.001	< 0.01	< 0.001	< 0.05
Bostedstype (ant innb.)					
<2000	839	40	77	74	80
2000-19 999	537	43	80	77	78
20 000-99 999	333	39	78	74	78
≥ 100 000	674	53	86	88	83
p trend		<0.001	<0.001	<0.001	ns
Antall barn mor har født					
1	948	36	78	75	84
2	861	46	81	80	78
≥3	568	54	84	83	77
p trend		< 0.001	< 0.01	< 0.001	< 0.001
Barnets fødselsvekt (g)					
>3500	1443	46	83	78	79
2500-3500	847	42	79	80	80
<2500	77	30	53	77	88
p trend		< 0.01	< 0.001	ns	ns
Barnets kjønn					
Gutt	1254	41	80	75	81
Jente	1129	47	81	82	78
p		< 0.01	ns	< 0.001	0.05

¹Fullammende spedbarn ved 4 måneders alder fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd og vann.

²Test for trend. ³Test for forskjeller i andeler (Kji-kvadrat-test), ns= ikke signifikant forskjell.

Tabell 38. Matvarer det kunne vært aktuelt å gi barnet ved 6 måneders alder, men som unngås fordi man er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Matvare som unngås	Andel som unngår matvare (%)
Vanlig melk	41
Nøtter	39
Appelsin/appelsinjuice	35
Fisk	34
Egg	33
Erter	27
Matvarer med tilsetningsstoffer	20
Hvete	8
Soya	7
Havre	6
Rug	6
Bygg	6
Morsmelkerstatning	6
Annet	4
Unngår matvare(r), total andel	46

Tabell 39. Andel (%) av spedbarna som har problemer i forhold til spising/mat ved 6 måneders alder, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Problemer i forhold til spising/mat	Andel av spedbarna (%)
Problemer med svelging, suging	4
Dårlig matlyst	2
Allergi/intoleranse mot enkelte matvarer	2
Andre problemer ¹	5
Har problemer, total andel	13

¹Andre problemer: treg mage/forstoppelse, mageknip, luft smerter, gulating, kolikk, problemer i forhold til å like/spise fast føde, o.a.

Tabell 40. Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring til foreldrene og vurdering av nytten, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Informasjonskanal	Andel av foreldrene (%)					
	Fått info som vurderes som					
	Ikke fått info	svært nyttig	Nyttig	lite nyttig	unyttig	Ubesvart
Føde-/barselavdelingen	7	34	45	8	1	4
Helsestasjonen	4	33	50	8	1	4
Brosjyren «Mat for spedbarn»	22	24	38	4	1	11
Familie, kjente	15	21	41	9	2	12
Brosjyren «Hvordan du ammer ditt barn»	29	17	33	6	1	14
Bøker, oppslagsverk	30	16	33	5	1	15
Videoen: «Bryst er best»	52	8	17	6	2	15
Helsepersonell utenfor helsestasjonen	66	4	8	3	1	18
Ammehjelpen	70	4	6	2	1	18
Aviser, TV, ukeblad	44	2	16	15	5	17
Reklamemateriell	45	2	13	15	7	18
Homøopat	79	1	1	<0.5	1	19
Butikken	65	<0.5	2	8	7	18
Annet	62	2	3	2	2	29

Tabell 41. Andel (%) av foreldrene som ønsker mer informasjon om spedbarnsernæring, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

	Andel av foreldrene (%)
Ønske om mer informasjon	
Ja, ønsker mer informasjon	52
Nei, ønsker ikke mer informasjon	37
Vet ikke	10
Ubesvart	1

Tabell 42. Tema det særlig ønskes mer informasjon om i forhold til spedbarnsernæring, andeler i prosent, Spedkost 6 måneder 1998, n = 2383.

Tema det ønskes mer informasjon om	Andel av foreldrene (%)
Hjemmelaget spedbarnsmat/hvordan lage spedbarnsmaten selv	37
Matvareallergi/-intoleranse	32
Fett i spedbarnsmaten	23
Hvordan barnet skal begynne med fast føde	22
Tidspunkt for introduksjon av fast føde	18
Valg av grøttypen	18
Tran/kosttilskudd	14
Bruk av morsmelkerstatning/annen melk	11
Amming	6
Andre tema ¹	3

¹Andre tema: Hvor ofte og hvor mye mat skal barnet ha, hvordan øke mengden/antall måltider, når kan barnet begynne med ulike typer matvarer, hvilke matvarer skal unngås, avvenning fra brystet, fullammingslengde, kostråd for premature barn, hva når barnet ikke vil ha ulike typer matvarer, næringsbehov, sammensetning av kosten, o.a.

Spørreskjemaet

Les dette før du fyller ut spørreskjemaet

Denne undersøkelsen tar sikte på å kartlegge kostholdet til barnet ditt som nå er ca. 6 måneder gammelt.

Vi spør om kostholdet til barnet ved 6 måneders alder, slik det vanligvis er. Vi er klar over at kostholdet varierer fra dag til dag. Prøv derfor så godt du kan å angi et «gjennomsnitt» av barnets kosthold. Du kan ha de siste 14 dagene i tankene når du fyller ut skjemaet. Vi har også noen spørsmål om hva barnet har spist før det ble 6 måneder.

Bakerst i skjemaet finner du et bildeark som kan være til hjelp ved bestemmelse av porsjonsstørrelser.

Det er vanlig at barn i denne alderen søler og ikke spiser/drikker hele porsjonen de får servert. Ved spørsmål om hvor mye barnet ditt spiser, prøv så godt du kan å angi hva det faktisk har spist.

Vi har brukt følgende tegn i spørreskjemaet:

ts betyr teskje

bs betyr barneskje

ss betyr spiseskje

+

SPEDKOST - 6 måneder

Undersøkelse av kostholdet blant spedbarn i Norge

+

Kryss av for "Ja" i ruten under dersom du samtykker i å delta i undersøkelsen. Dersom du ikke ønsker å delta, kryss av for "Nei" og returner skjemaet.

Ja

Nei

+

Hvis du ikke kan gi et helt nøyaktig svar, så fyll ut etter beste skjønn. Hvis det er spørsmål du ikke kan svare på, så la det stå åpent. Det utfylte skjemaet vil bli lest av en maskin og du vil derfor finne små kryss rundt omkring i skjemaet. Dette er bare justeringsmerker for at maskinen skal klare å skille sidene fra hverandre og du trenger ikke å bry deg om disse. Bruk blå eller svart penn/tusj ved utfylling.

Det er viktig at du går frem slik:

- i de små boksene setter du kryss for det svaret som passer best.
- i de store boksene skriver du tall eller blokkbokstaver.

Eksempel: Avkrysning, slik: Ikke slik:

Tall:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Bokstaver:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

+

Husk å ta med spørreskjemaet til helsestasjonen ved 6-månederskontrollen for påføring av opplysninger om barnets vekt/- og lengde.

Fylles ut på helsestasjonen ved 6-månederskontrollen			
Dato for 6-mnd-kontrollen:	<input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/>	<input style="width: 40px; height: 20px;" type="text"/>	
	dag	mnd	
Barnets vekt (6 mnd):	<input style="width: 150px; height: 25px;" type="text"/>	g	Barnets lengde (6 mnd): <input style="width: 60px; height: 25px;" type="text"/>
			cm
Fødselsvekt:	<input style="width: 120px; height: 25px;" type="text"/>	g	Lengde ved fødsel: <input style="width: 60px; height: 25px;" type="text"/>
			cm

+

1. Dato for utfylling av skjema:

dag	mnd

+

Bakgrunnsspørsmål om barnet

2. Når ble barnet født i forhold til ultralydstermin?

- I 38. svangerskapsuke eller senere
 Før 38. svangerskapsuke

3. Hvor mange barn har mor født?

- 1 barn
 2 barn
 3 barn
 4 barn eller flere

+

4. Hvem fyller ut skjemaet?

- Barnets mor
 Barnets far
 Både far og mor
 Annen person

+

Spørsmål om barnets kosthold

Morsmelk

5. Hva slags melk/annen drikke fikk barnet den første leveuken?

Her kan du sette flere kryss

- Morsmelk
 Vann
 Sukkervann
 Morsmelkerstatning
 Vet ikke/husker ikke
 Annet

+

6. Får barnet morsmelk nå?

Sett kun ett kryss her

- Ja, barnet får bare morsmelk (og eventuelt vann, tran eller annet kosttilskudd)
 Ja, barnet får morsmelk sammen med morsmelkerstatning/annen melk/juice/saft o.l. /fast føde
 Nei, men barnet har fått morsmelk tidligere → *Gå til spørsmål 9*
 Nei, barnet har aldri fått morsmelk → *Gå til spørsmål 10*

7. Hvor mange ganger i døgnet får barnet vanligvis morsmelk nå?

Regn også med de gangene barnet bare får morsmelk til trøst eller kos, dag- og nattetid

- 1 gang
 2-3 ganger
 4-5 ganger
 6-7 ganger
 8-9 ganger
 10 ganger eller flere

+

8. Får barnet vanligvis noe i tillegg til morsmelk nå?

Med fast føde menes alle andre matvarer enn melk, vann, saft/juice/annen drikke og kosttilskudd. Fast føde inkluderer velling selv om denne er tyntflytende.

Sett kun ett kryss her

- Bare morsmelk (og eventuelt vann, tran eller annet kosttilskudd) ⇨ Gå til spørsmål 21
- Morsmelk og morsmelkerstatning/annen melk ⇨ Gå til spørsmål 11
- Morsmelk og morsmelkerstatning/annen melk og juice/saft o.l. ⇨ Gå til spørsmål 11
- Morsmelk og morsmelkerstatning/annen melk og fast føde ⇨ Gå til spørsmål 11
- Morsmelk og morsmelkerstatning/annen melk og fast føde og juice/saft o.l. ⇨ Gå til spørsmål 11
- Morsmelk og fast føde ⇨ Gå til spørsmål 14
- Morsmelk og juice/saft o.l. ⇨ Gå til spørsmål 21

+

9. Hvor gammelt var barnet da det sluttet å få morsmelk?

Sett kun ett kryss her

+

Uker							Måneder									
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hva var viktigste og nest viktigste grunn til at mor ikke ammet barnet eller har sluttet å amme det? ⁺

Sett kun ett kryss for viktigste grunn og ett kryss for nest viktigste grunn

	Viktigste grunn	Nest viktigste grunn
Mor begynte å arbeide/å studere.....	☐	☐
Barnet sykt/for tidlig født.....	☐	☐
Mor syk/medisinbruk.....	☐	☐
Brystoperert.....	☐	☐
For lite melk.....	☐	☐
Sugeproblemer.....	☐	☐
Barnet ville ikke.....	☐	☐
Barnet biter/har fått tenner.....	☐	☐
Bekymring/stress/sliten.....	☐	☐
Brystbetennelse/tilstoppede melkeganger.....	☐	☐
Kolikk/urolig barn.....	☐	☐
Såre brystvorter.....	☐	☐
Ingen spesielle problemer, men ønsket ikke å amme lenger.....	☐	☐
Andre grunner.....	☐	☐

+

Fast føde

14. Har barnet begynt å få fast føde?

Ja

Nei → *Gå til spørsmål 21*

+

15. Hvor gammelt var barnet da det første gang fikk fast føde?

Sett kun ett kryss her

+

Uker							Måneder									
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Hvor ofte pleier barnet å spise følgende mat nå?

For hver matvare sett kun ett kryss for hvor ofte, enten ganger pr. dag eller ganger pr. uke

Hvor ofte?

	Hvor ofte?						
	Ganger pr. dag				eller	Ganger pr. uke	
Aldri/sjeldnere enn hver uke	1	2	3	4 el. flere		1-3	4-6
Industriframstilt grøt/velling:							
Nestlé grøt - tilberedes med melk	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Nestlé grøt - tilberedes med vann	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Semper grøt	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Semper drikkegrøt/velling	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Hjemmelaget grøt av:							
Grov/sammalt mel	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Hirse	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Jernberiket hvetemel (Nordkronen)	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Fint/hvitt mel/kavring/semulje	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Helios barnemel	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Industriframstilt middag på glass:							
Grønnsaker på glass	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Grønnsaker og kjøtt på glass	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Hjemmelaget middag:							
Potet-/grønnsakmos	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Kjøtt og grønnsaker/potet	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Fisk og grønnsaker/potet	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Annen hjemmelaget middag	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Mellommåltider/frukt/dessert:							
Banan	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Hjemmelaget mos av annen frukt/bær	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Frukt-/bærmos på glass	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Yoghurt	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Is	☐	☐	☐	☐		☐	☐
Kjeks/kaker	☐	☐	☐	☐		☐	☐

+

17. Hvor gammelt var barnet da det fikk følgende matvarer for første gang?

Sett kun ett kryss for hver matvare

+

		Måneder							
		Ikke fått	1	2	3	4	5	6	7
+	Mais-, ris-, hirsegrøt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Havre-, hvete-, kavringsgrøt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Banan.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Annen frukt-/bærmos.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Potet-/grønnsakmos.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Moset kjøtt/grønnsaker/potet.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Moset fisk/grønnsaker/potet.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Yoghurt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Drikkegrøt/velling.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Brød.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Dersom barnet får grøt, hva slags væske tilsettes vanligvis grøten ved tilberedning/koking?

Hvis det vanligvis brukes mer enn én type væske i grøten, settes flere kryss

- Vann
- Morsmelk
- Morsmelkerstatning
- Annen melk (kumelk)
- Annet

+

19. Dersom barnet får Nestlé grøt eller Semper grøt, hvor store porsjoner spiser barnet vanligvis til hvert måltid?

Se mengdeangivelser på bildeark - bilde nr. 2. Velg mengde A, B, C, D, E eller F. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde og kryss av for nærmeste mengdealternativ. Sett kun ett kryss her

+

		Mengde ferdig grøt pr. måltid					
		Noen ts A	½ dl B	1 dl C	1 ½ dl D	2 dl E	2,5 dl F
+	Nestlé grøt eller Semper grøt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Dersom barnet får grøt eller middagsmat, tilsettes vanligvis noe ekstra fett (smør, margarin, olje) i grøten eller middagsmaten?

Her kan du sette flere kryss

- Ja, i grøten
- Ja, i middagsmaten
- Nei, verken i grøten eller middagsmaten

+

Vann, saft, juice o.l.

21. Hvor ofte pleier barnet å drikke vann, saft, juice o.l.?

For hver drikk settes kun ett kryss for hvor ofte, enten ganger pr. døgn eller ganger pr. uke

+
Hvor ofte?

	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Ganger pr. døgn					eller Ganger pr. uke	
							5 el. flere	1-3
		1	2	3	4			
Vann	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnesaft på glass/flaske	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saft, sukret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saft, kunstig søtet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Juice	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nypeekstrakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Urtete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brus/søtt mineralvann	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Dersom barnet får barnesafter, saft, juice eller lignende, hvor gammelt var barnet da det begynte å få dette?

Sett kun ett kryss her

+

Uker								Måneder									
1	2	3	4	5	6	7		2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andre spørsmål om kostholdet

23. Er det noen matvarer det kunne vært aktuelt å gi barnet, men som du unngår å gi fordi du er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse?

Ja

Nei → *Gå til spørsmål 25*

+

24. Hvilke matvarer/ingredienser i matvarer unngår du å gi barnet?

Her kan du sette flere kryss

Hvete

Havre

Rug

Bygg

Vanlig melk

Morsmelkerstatning

Appelsin/appelsinjuice

Fisk

Nøtter

Erter

Egg

Soya

Matvarer med tilsetningsstoffer

Annet

+

25. Har barnet hatt problemer i forhold til spising/mat?

Ja

Nei → *Gå til spørsmål 27*

+

30. Hvilke av følgende kosttilskudd (tran inkludert) har barnet fått de første levemånedene?
 Sett kryss for alle levemånedene barnet har fått tran/kosttilskudd

+

	Levemåned						
	1	2	3	4	5	6	7
Tran.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Biovit.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sanasol.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Collett spedbarnsvitaminer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annet kosttilskudd.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

+

Informasjon om spedbarnsernæring

31. Hvor har du fått informasjon om amming/spedbarnsernæring, og hvordan vurderer du denne informasjonen?
 Sett ett kryss i hver linje

+

	Svært nyttig	Nyttig	Lite nyttig	Unyttig	Ikke fått informasjon
Føde-/barselavdelingen.....	☐	☐	☐	☐	☐
Helsestasjonen.....	☐	☐	☐	☐	☐
Helsepersonell utenfor helsestasjonen.....	☐	☐	☐	☐	☐
Homøopat.....	☐	☐	☐	☐	☐
Familie/kjente	☐	☐	☐	☐	☐
Ammehjelpen.....	☐	☐	☐	☐	☐
Brosjyren: «Mat for spedbarn»	☐	☐	☐	☐	☐
Brosjyren: «Hvordan du ammer ditt barn»	☐	☐	☐	☐	☐
Bøker og/eller oppslagsverk.....	☐	☐	☐	☐	☐
Videoen: «Bryst er best».....	☐	☐	☐	☐	☐
Aviser/TV/Ukeblad	☐	☐	☐	☐	☐
Reklamemateriell.....	☐	☐	☐	☐	☐
Butikken.....	☐	☐	☐	☐	☐
Annet.....	☐	☐	☐	☐	☐

32. Ønsker du mer informasjon om spedbarnsernæring?

+

- Ja
- Nei → Gå til spørsmål 34
- Vet ikke → Gå til spørsmål 34

+

33. Hvilke tema(er) er det du særlig ønsker mer informasjon om i forhold til spedbarnsernæring?
Her kan du sette flere kryss. (Dersom det ikke er plass til alle ønsker i svarrubrikken, skriv inn det du synes er viktigst)

Amming

Bruk av morsmelkerstatning/annen melk enn morsmelk

+

Tidspunkt for når barnet skal begynne med fast føde

Hvordan barnet skal begynne med fast føde

Hjemmelaget spedbarnsmat/hvordan lage spedbarnsmaten selv

Tran/kosttilskudd

Valg av grøttyper

Matvareallergi/-intoleranse

Fett i spedbarnsmaten

+

Andre tema;

oppgi hvilke:

+

Bakgrunnsspørsmål om moren

34. Hvilken utdanning har barnets mor?

Sett kun ett kryss for høyeste fullførte utdanning

9-årig skole eller kortere

9-årig skole og folkehøgskole eller annen ett-årig utdanning

Videregående skole/gymnas

Fagbrev

Høyskole- eller universitetsutdanning på 4 år eller mindre

Høyskole- eller universitetsutdanning på mer enn 4 år

Annet

+

35. Hvordan var mors arbeidssituasjon før barnet ble født?

Sykemeldinger i forbindelse med svangerskapet skal ikke regnes med. Dersom flere alternativer passer, kryss av for det alternativet som passer best. Sett kun ett kryss

Utearbeidende heltid

Uføretrygdet

Utearbeidende deltid

Under attføring

Hjemmearbeidende

Student/skoleelev

Sykemeldt før hun ble gravid

Arbeidsledig

Permisjon

+

Annet

36. Hvordan er mors familiesituasjon?

Sett kun ett kryss her

Gift/Samboer

Bor alene med barnet/barna

Annet

+

37. Røykte mor under svangerskapet?

Sett kun ett kryss her

Nei

Ja, men sluttet i løpet av svangerskapet

Ja, av og til (ikke hver dag)

Ja, 1-9 sigaretter pr. dag

Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag

+

38. Røyker mor nå?

Sett kun ett kryss her

Nei

Ja, av og til (ikke hver dag)

Ja, 1-9 sigaretter pr. dag

Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag

+

39. Har barnets foreldre eller søsken astma/allergi, eller har de hatt slike plager tidligere?

Her kan du sette flere kryss

Nei

Mor har/har hatt astma/allergi

Far har/har hatt astma/allergi

Barnets søsken har/ har hatt astma/allergi

+

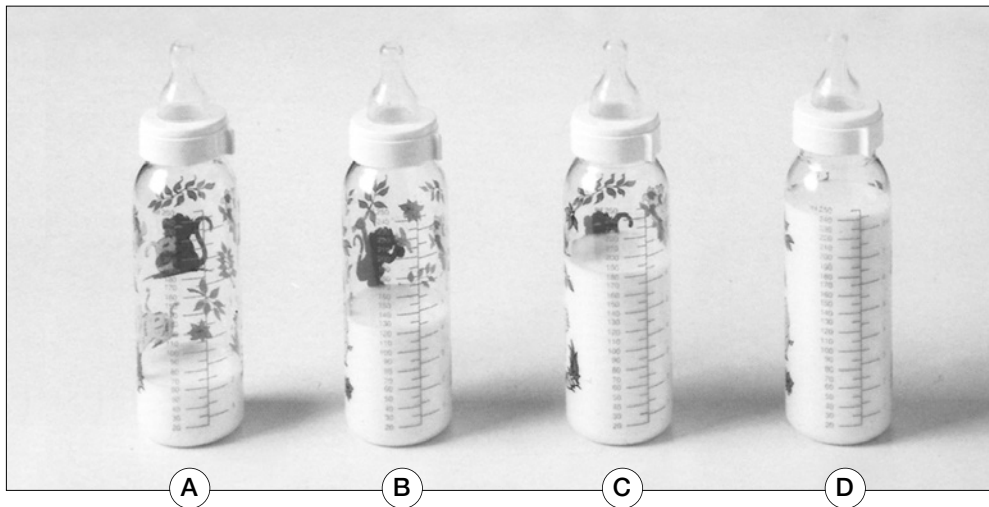
+

Tusen takk for at du tok deg tid til å besvare spørsmålene!

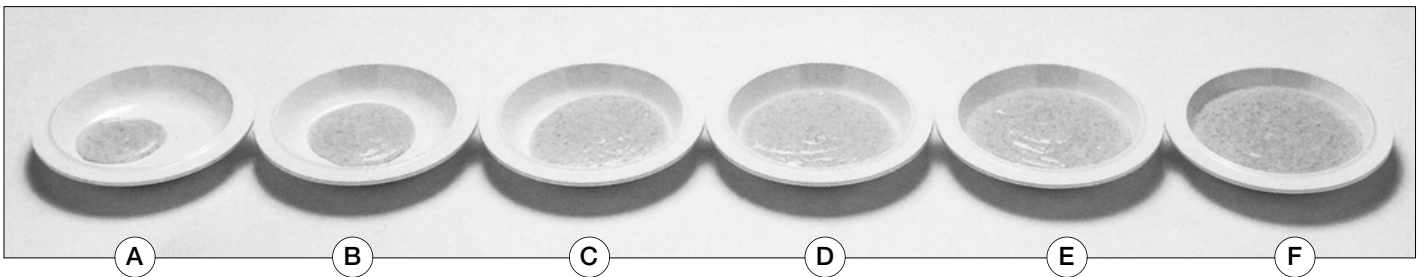
Skjemaet legges i vedlagte svarconvolutt, men vent med å lime den igjen til barnets vekt og lengde er ført inn på skjemaet ved 6-månederskontrollen på helsestasjonen. Skjemaet må ikke brettes.

Bildene på denne siden er tenkt som hjelp for deg til å oppgi hvor store porsjoner barnet vanligvis drikker eller spiser pr. gang. Bildene består av 4-6 alternativer – merket A, B, C, D, (E, F). Velg det alternativ som stemmer best med den mengden barnet ditt vanligvis spiser. Omrisset av tallerkenen er gjengitt i full størrelse på baksiden av skjemaet.

1 MORSMELKERSTATNING/ANNEN MELK

2 GRØT

Spedkost 6 måneder
Landsomfattende kostholdsundersøkelse blant spedbarn i Norge

2003

IS-1074
ISBN 82-8081-019-6

Utgitt av:
Sosial- og helsedirektoratet,
Postadresse: PB 8054 Dep, 0031 Oslo
Besøksadresse: Keysersgt. 13, Oslo
Tlf.: 24 16 30 00 Faks: 24 16 30 01
www.shdir.no

Hefte kan bestilles hos:
Sosial- og helsedirektoratet
v/Trykksaksekspedisjonen
e-post: trykksak@shdir.no
Faks: 22 24 63 50
Tlf.: 22 24 88 86

Ved bestilling, oppgi bestillingsnummer: IS-1074

Sosial- og helsedirektoratet
PB 8054 Dep, 0031 Oslo
Tlf: 24 16 30 00
Faks: 24 16 30 01

Design: Tank
Trykkeri: Printhouse
Opplag: 6000
År: 2003